

tionem prosit aliis, adeo de meritis propriis nihil illi deperit, ut ea adhuc ob studium caritatis et misericordiae augeantur. Satisfactio enim pro alio et meritum pro se simul in eodem opere esse nihil repugnat: eo quod diversarum sint rationum, ordinentur ad diversos effectus, fundenturque in principiis seu proprietatibus actuum diversis, scilicet in bonitate et reatu poenae.

253. *Obj. IV.* Animae in purgatorio detentae pertinent ad aliud forum; ergo satisfactio per suffragia pro ipsis oblata est mera impetratio, qua Deum precamur, ut ipsis liberaliter reatum condonet: nam si Ecclesia sciret, esse solutionem condignam ex justitia effectum infallibiliter habituram, non rogaret Deum, ut suffragia pro defunctis acceptet.

R. N. Cons. Sufficit, illas adhuc pertinere ad idem corpus Ecclesiae, et auxiliis alienis indigere: quapropter licet judicari a nobis ultra non possint, possunt tamen adhuc juvari satisfactionibus nostris per modum suffragii, non vero ad modum sententiae. Preces Ecclesiae eatenus solum satisfactoriae sunt, quatenus poenales: nam per solam impetrationem nemo fidelium animas in purgatorio suis reatibus, sicut nec se ipsum immediate potest eximere. Quando autem Ecclesia Deum precatur, ut preces et suffragia pro defunctis admittat, solum poscit inspirari fidelibus desideria satisfaciendi pro eis, et eisdem applicari residuas in thesauro suo satisfactiones.

Inst. Satisfactiones hujus vitae non habent proportionem cum poenis purgatorii: haec enim longe alius ordinis sunt et rationis; ergo ad has expiandas illae condignae non sunt.

R. D. Ant. Satisfactiones hujus vitae cum poenis purgatorii non habent proportionem physicam *C.* moralem *N.* Opus liberum in gratia praestitum ab homine viatore aequivalet poenis acerbioribus vitae alterius. Fructum tamen sacramenti, aut indulgentias sibi soli concessas transferre in alium nemo potest.

254. *Obj. V.* Preces et aliae piaae actiones, quas Ecclesia per ministros peccatores pro animabus in purgatorio exsolvit, hisce prosunt; ergo etiam peccatoribus prosunt satisfactiones communicatae.

R. D. Ant. Preces et psalmodiae ex opere operantis ab Ecclesia per os ministrorum peccatorum Deo exhibitae prosunt tantum per modum impetrationis, quae gratiam in subjecto non exigit *C.* prosunt per modum satisfactionis *N. Antec. et Cons.* Solius Christi opera in sacramentis et sacrificio applicata suspenduntur peccatoribus, et iis justificatis reviviscunt.

255. *Obj. VI.* Ordinum Religiosorum superiores solent, quandoque hominibus extraneis communionem omnium honorum suae familiae impertiri; ergo non opus est, ut suffragator libere satisfactiones proprias in alium transmittat.

R. N. Cons. Religiosi singuli sciunt morem illum et probant: id quod sufficit, ut illorum superiores tanquam Patres ac dispensatores universales justis ex causis possint in communionem satisfactionum et impetrationum sui ordinis aliosmittere.

ARTICULUS II.

INDULGENTIARUM VERITAS OSTENDITUR.

256. *Nota.* Indulgentia in sensu theologico accepta est remissio reatus poenae infallibiliter facta ex opere operato per legitimam dispensationem thesauri Ecclesiae. Dicitur 1º. *remissio*, quod vocabulum generale est, complectens actum geminae justificationis, quo indulgentiae concedi solent: nam viventibus tribuuntur per sententiam absolutionis; defunctis vero non per sententiam, sed solum exhibitione pretii ex thesauro Ecclesiae, eo quod non sint amplius subditi. Sicut princeps eum, quem in sua potestate habet, e carcere eximit tam auctoritate sua, quam pretio persoluto: quem autem in potestate non habet, tantum ex aëario publico pretium solvendo liberat; ubi solum in aëarium publicum jurisdictionem exercet. Dicitur 2º. *reatus poenae*: neque enim culpa mortalis sine sacramento remitti ab Ecclesia potest; ergo per indulgentias relaxantur solum reatus poenae, non ecclesiasticae tantum, sed etiam debitae in purgatorio: alias defunctis nihil prodesent, e contra vivis forent noxiae, quos a poenitentis ecclesiasticis avertendo ad supplicia graviora purgatorii differrent. At neque ad tollendum poenas ecclesiasticas opus foret expendere thesaurum Ecclesiae, cum in poenitentiae sacramento tolli possent. 3º. Dicitur, *ex opere operato*: nimirum vi operis, ut a Christo institutum est, non vero ut ex honestate, ex merito aut satisfactione operantis proficiscitur: quo quidem in puncto indulgentiae a suffragiis differunt. 4º. *Per legitimam dispensationem*: ad quam quidem non opus est potestate ordinis, sed sufficit potestas jurisdictionis; nam et Cardinales diaconi largiuntur indulgentias. 5º. *Thesauri Ecclesiae*: ita habent summii Pontifices mox laudandi: nam justitia Dei exigit, ut nihil sine solutione debita remittatur. Nihilominus gratis fit remissio ista: quandoquidem Deus dat, unde solvamus, nempe satisfactiones Christi saltem inadæquate ad solutionem quamlibet concurrentes, sine quibus opus operatum dari nullum potest.

Potestatem dandi indulgentias olim negarunt Waldenses, Joannes Wicleffus, Joannes Hus et Hieronymus Pragensis, ut constat ex Concilio Constantiensi Sess. 8. et 19.

Item Petrus Oxumensis, de quo supra meminimus, inter errores alios docuit, Papam non posse alicui vivo remittere purgatorium. Præ omnibus autem hisce se extulit Martinus Lutherus an. 1517. indulgentias dicitans pias Ecclesiae fraudes, aut potius imposturas Pontificum fidelibus noxias. Ad quam hæresin ipsum non tam veritatis studium, quam invidia impulit, quod provinciam promulgandi indulgentias a Leone X. concessas Albertus Cardinalis Brandenburgicus Archiepiscopus Magdeburgensis et Moguntinus Dominicanis detulerit. Luthero quoad hunc errorem adhæserunt Zwinglius, Calvinus, et cæteri Novatores.

257. *Dico.* Datur in Ecclesia potestas concedendi indulgentias, quæ remittantur fidelibus poenae pro peccatis remissis debitae apud Deum. Thesis ista est de fide Catholica.

Prob. I. Christus Matth. 16. v. 19. promisit Petro claves regni cœlorum, et potestatem solvendi, ita ut soluti etiam sint in cœlis, quos ipse solverit in terris: quod ipsum cap. 18. ad Apostolos alios, et successores eorum Episcopos edixit. Ergo cum hæc potestas citra restrictionem Petro commissa fuerit, potest omnia solvere et amovere, quæ aditum ad cœlos prohibere possunt, cujusmodi sunt pœnæ temporales pro peccatis remissis adhuc pendendæ.

Potestatem istam exercuit B. Paulus dum 2. Cor. 2. v. 10. de incesto pœnitente, quem antea Satanæ tradiderat, rescripsit: *Cui autem aliquid donastis, et ego; nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.*

Prob. II. Potestatem hanc constanter agnovit Ecclesia, ut constat ex TERTULLIANO, qui L. ad Martyres c. 4. ait, rogatu Martyrum remissas fuisse pœnitentias publicæ pœnitentibus, et licet L. de pudicitia c. 22. potestatem istam indulgentiarum sugillet factus jam Montanista, hoc ipso tamen ejus usum seculo secundo frequentem inter Catholicos demonstrat.

Morem eundem pœnitentibus confessis et absolutis ad Martyrum libellos indulgendi pœnas seculo III. nobis refert S. CYPRIANUS epist. 12. et sæpius alibi. Idem confirmat BASILIUS M. citatus a Photio can. 73. Nomocanonis. S. GREGORIUS M. populo Romano indulgentias stationum concessit, ut ipsi adversarii fatentur.

Idem constat ex can. 5. Concilii ANCYRANI, (Labb. t. 1. p. 1438. E.) ex Conc. Niceni I. can. 11. (Labb. t. 2. p. 34. D.) et CC. Lateranensi an. 1115. Lateranensi an. 1215., ex Lugdun. generali, et generali Viennensi sub Clemente V. Clementina un. de reliquiis. Confirmaturque a Clemente VI. Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit., a Paschali II. aliisque deinceps Pontificibus. Concilium autem Tridentinum Sess. 21. cap. 9. de Ref. indulgentias *cœlestes thesauros* appellat. et Sess. 25. decretum de Indulgentiis ita inchoat: *Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit.* Et infra eos anathemate damnat, qui indulgentias aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.

Prob. III. argumento dicti Clementis VI. Extat in Ecclesia thesaurus satisfactionum Christi et Sanctorum: atqui thesaurus iste foret omnino otiosus et inutilis, si per indulgentias applicari fidelibus non possit; ergo dantur indulgentiæ, quæ satisfactiones Christi et Sanctorum in egentes expendi possint ac dispensari. *Maj. prob.* Satisfactiones Christi sunt infinitæ; ergo quantumcumque hucusque depromptum ex eis fuerit, thesaurus illarum integer manet. Deinde innumeræ fuerunt actiones bonæ et ærumnosæ Sanctorum, quæ aliqui ipsorum non indigebant in satisfactionem suorum peccatorum, ut B. V. Maria, quæ peccati expers plane erat, aliique qui admodum innocentem et pœnitentem vitam debebant. Manent ergo satisfactiones reliquæ adhuc in conspectu Dei, et retinent vim suam, ut dispensentur fidelibus ab Ecclesia, ad cujus ærarium tanquam rei publicæ bona civium sine certo hærede decedentium ex jure gentium pertinent. Ita S. Thomas in 4. d. 20. q. 1. a 3. q. 1.

258. *Obj. I.* Ex capp. 16. et 18. Matth. tantum probatur, posse solvi fideles a peccatis et pœnis per absolutionem sacramentalem et per pœnitentiam

ibidem injunctam; ergo testimonium illud pro indulgentiis non rite adducitur.

R. N. Ant. Quia Christus non adstringit suam promissionem ad vinculum aliquod particulare, loquitur de potestate solvendi ab omnibus vinculis, nimirum a vinculo pœnæ, vinculo excommunicationis, vinculo legis, voti, ac juramenti.

Inst. Est eadem potestas solvendi; ergo si culpa non solvitur, nisi in sacramento, neque pœna solvi extra sacramentum potest.

R. D. Ant. Est eadem solvendi potestas, uno et eodem modo usurpanda ad solvendum omnia vincula N. ad solvendum vinculum quodque, prout conditio ipsius exigit C. Peccatum mortale non solvitur sine infusione gratiæ: hæc vero extra sacramentum tribui ab homine non potest; at quia pœna temporalis novam gratiæ infusionem non exigit, sed hanc præsumit, nihil obstat, quo minus etiam extra usum sacramenti tollatur.

Inst. 2. Si omnia illa vincula a Pontificibus solvi posse probetur ex eo, quod Christus verba sua ad nullum vinculum speciatim adstrinxerit, ergo etiam poterunt solvi ab illis vincula matrimonii consummati; consequens est falsum; ergo.

R. N. Illat. Verba Christi tantum comprehendunt vincula solubilia: matrimonii autem consummati vinculum indissolubile esse, Christus ipse declaravit Matth. 5. v. 32.

Inst. 3. Ecclesia nequit solvere, quod ligare non potest: atqui reatum pœnæ retinere nequit; ergo neque per indulgentias remittere.

R. N. M. Cujus falsitas apparet in peccatis venialibus, quæ Ecclesia solvit, licet retinere ea nequeat.

259. *Obj. II.* S. Paulus tantum loquitur de absoluteione a censura excommunicationis et remissione pœnæ ecclesiasticæ: alias non dixisset, se pœnas illas cum tota Ecclesia donare; ergo.

R. N. Ant. Apostolus non pœnam solum ecclesiasticam, sed illam potissimum, quam incestus Deo et Christo debebat, remittit; nam ait, se illi remittere non suo aut Ecclesiæ nomine, sed in persona Christi. Verba ipsius refero: *Cui autem aliquid donastis* (h. e. donari petiistis) *et ego*, (supple, dono): *nam et ego quod donavi, propter vos* (nempe, donavi), *in persona Christi.* Quod liquet ex pœna, quam huic scelerato 1. Cor. 5. v. 4. inflixerat: *In nomine Domini nostri Jesu Christi.... cum virtute Domini nostri Jesu.* Loquitur ergo ibi de foro divino, non autem tantum de potestate illa externa politica et ecclesiastica, ut exponunt SS. Ambrosius L. 4. de Pœnit. c. 6. (al. c. 7. opp. t. 2. p. 399. C.) Epiphanius hæresi 59. et Anselmus in hunc locum.

Inst. 1. Maldonatus disp. de Sacram. tom. 2. q. 3. de Indulg. scribit Scholasticos quosdam putasse, indulgentias non esse antiquiores quadringentis annis, hoc est ante seculum duodecesimum eas non obtinuisse; ergo verba illa Pauli male de indulgentiis explicantur.

R. N. Cons. Scholastici illi errarunt, quod non satis discernere modum concedendi indulgentias sub certis conditionibus et operibus, qui a seculo duodecimo usurpabatur, ab usu ipso indulgentiarum, qui Ecclesiæ ipsi cœvus est. Nam certo novimus indulgentias concessas fuisse a Paschali II.,

Urbano II. in Concilio Claromontano crucem pro recuperanda terra sancta suscipientibus : a Gregorio VII. in epist. ad Episcopos Britanniae, et in epist. ad quosdam Fratres Monasterii Massiliensis : qui quidem seculo XI. sederunt : et ante hos a Sergio III. qui seculo X. ineunte, et a Leone III., qui exspirante seculo VIII. vixerunt. Ac Waldenses quidem primi indulgentiarum hostes dicuntur : hi vero sub annum 1070. apparuerunt. Ex quo falsi convincitur Kemnitiis, qui indulgentiarum usum anno 1200. cepisse scribit. Leonem quidem III. plures indulgentias concessisse testatur S. Ludgerus in epistola, quam refert Surius tom. 2. die 5. Mart. post vitam S. Swiberti c. 9. Bellarminus vero L. 1. de Indulg. c. 3. ait, Romae in Ecclesia S. Martini in montibus extare memoriam in marmore excisam litteris antiquissimis indulgentiae illi Ecclesiae concessae a Sergio II. qui circa medium seculi IX. sedit.

Imo jam a Gregorii M. aetate sat luculenta de indulgentiis notitia extat, quem plenariam indulgentiam concessisse refert fama publica tum Romae, tum aliis locis, S. Thomas in 4. d. 20. q. 1. a. 3. quaestione. 2., Allissiodorensis, aliique Scholastici septennem ab eo indulgentiam concessam fuisse aiunt.

Inst. 2. Cum Patres scribunt se remittere poenas pro peccatis debitas, non intelligi eos oportet de poenis debitis in foro divino, sed de his tantum, quae debentur in foro Ecclesiae; ad hoc enim significandum in decretis Pontificum additur, *de injunctis poenitentibus* : ut c. *Cum ex eo*, et c. *Nostro*, de Pœnit. et Remis., et in Clement. unic. de Reliq. et venerat. SS. Ergo.

R. N. Ant. Sicut Episcopi remittebant poenas ab Ecclesia definitas, quando ad bonum animarum expedire censebant : ita videntur etiam remississe poenas apud Deum definitas, quando id fieri oportebat, cum potestas ligandi et solvendi de se omnia complectatur. Deinde cum poenae illae impositae fuerint non solum ad satisfactionem Ecclesiae, sed etiam ad compensationem delictorum, non videntur fuisse remissae, quin alia via compensaretur satisfactio seu remissio poenae apud Deum. Unde CYPRIANUS epist. 4. dicit, ideo has remissiones ad preces Martyrum vel aliorum fidelium fieri, quia *auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis suis possunt*; indicans, satisfactiones istorum per modum suffragii prodesse lapsis apud Deum, ideoque eorum intercessione merito fieri remissionem apud Ecclesiam.

Denique impossibile est, Ecclesiam universam errare in re morali et gravissima ad bonos mores fidelium pertinente : atqui Ecclesia universa ita acceptat hunc indulgentiarum usum, ac de illo sentit, ut haereticos aestimet, qui talem usum reprehendunt, seu hanc potestatem Ecclesiae negant; ergo Ecclesia in hoc more indulgentiarum recte sentit, et conformiter primitivae Patrum traditioni.

Inst. 3. Apud antiquos Ecclesiae Doctores graecos et latinos, quales sunt Chrysostomus et Augustinus, non invenitur expressa harum indulgentiarum mentio; ergo.

R. N. Cons. Non erat tunc opus, distincte harum indulgentiarum meminisse, tum ad persuadendum, tum ad defendendam fidem, nullo tunc haeretico indulgentias obtrecente : neque etiam propter mores fidelium componendos, eo quod rigor disciplinae, ac fervor poenitentiae tunc magis

vigeret. Unde etiam fortasse accidit, quod in primis Ecclesiae temporibus rarus esset actus indulgentiarum, ut Sotus d. 21. q. 1. a. 3. in fine annotavit. Sufficiebat ergo Patribus antiquis declarare potestatem remittendi peccata et solvendi Ecclesiae divinitus concessam, quin modos, quibus Ecclesia ligare potest ac solvere, seorsim explicarent.

260. *Obj. III.* Si indulgentia tollit poenas temporales aut injunctas a sacerdote, aut injungendas per canones; ergo poenitens non tenetur ad poenam subeundam, quam sacerdos in tribunali poenitentiae injunxit.

R. N. seq. Si poenae a sacerdote injunctae sunt medicinales, ab his Ecclesia non dispensat. Sed et caeteras sine gravi causa omittere nemini licet, tum quod nulli constet, utrum fructum omnem indulgentiae perceperit; tum quod Ecclesiae disciplinae consulturi Pontifices in diplomatibus indulgentiarum apponere soleant : *Injuncta salutaris poenitentia.*

Inst. 1. Canones poenitentiales non vigent amplius, et in sacramento Poenitentiae leviores solent injungi poenitentiae; ergo in praesenti statu Ecclesiae indulgentiarum usus fere nullus est.

R. N. Cons. Hoc ipso, quod leviores satisfactiones a sacerdotibus injunctae impares sunt placandae divinae justitiae, subsidium indulgentiarum nobis est necessarium.

Inst. 2. Ecclesia non potest a jure divino dispensare : atqui si poenas temporales divinae justitiae debitas relaxaret, dispensaret in jure divino; ergo.

R. D. M. Non potest auctoritate humana ac propria dispensare in jure divino C. nomine et auctoritate Christi N. Ita Paulus 2. Cor. 2. v. 6. ait, se donasse *in persona Christi*. Quanquam ne Ecclesiae quidem indulgentia quemquam poenitentem ab omni poena temporali et laboriosis operibus penitus eximat. Nam Paulus demum post exactam anni unius poenitentiam incesto illi residuum satisfactionis dimisit. Et S. CYPRIANUS Tract. de Lapsis, graviter expostulat cum iis, qui lapsis, ad Martyrum commendationem, sine praevia poenitentia, dabant *pacem irritam et accipientibus nihil profuturam*. Sed et BONIFACIUS VIII. Extrav. *Antiquorum*, docet, *unumquemque plus mereri, et efficacius consequi indulgentias, qui Basilicas ipsas Apostolorum amplius et devotius frequentat*. Quae quidem confirmantur ex can. 5. Conc. Ancyran, et can. 41. Concilii Niceni I. supra indic., ubi Episcopi arbitrio committitur, mitius tractare, ac tempus poenitentiae abbreviare iis, qui ferventius in studium bonorum operum et aeternas poenitentiae incubuerunt. Accedit, quod indulgentiae eximere peccatores non omnino possint ab onere poenitentiae jure naturae necessario : nam Luc. 3. v. 8. praecipitur : *Facite fructus dignos poenitentiae*, et c. 13. v. 5. *Si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis*. Atqui poenitentiae usus non tantum ob satisfactionem, sed etiam ad extirpanda vitia et cupiditates frændas salutis aeternae est summe necessarius. Alioqui foverentur peccata, torpor et enervatio disciplinae ecclesiasticae irreperet, et haereticis praebetur occasio indulgentias ipsas petulantius obtrectandi.

Denique si B. Paulus, Heb. 6. soli Baptismatis sacramento perfectam hominis renovationem attribuit, ita ut effectus idem poenitentiae austeræ, etiam cum absolute sacramento junctæ, non nisi perraro contingat : tantum beneficium indulgentiae bonis operibus et poenitentia congrua desti-

tutæ difficile adscribetur. Quapropter quas Ecclesia offert indulgentias plenarias, non continuo omnes assequuntur, sed illi duntaxat, qui cum egregio fervore ac pietate ad illas obtinendas sese disposuerint.

261. *Obj. IV.* Satisfactio Christi fuit infinita, ita peccatum, pro quo satisfecit, etiam erat infinitum; ergo cum in hoc diluendo satisfactio exhausta fuerit, nihil amplius superest.

R. N. *Ant.* Meritum et satisfactio Christi fuerunt infinita simpliciter, peccati vero malitia et offensio est tantum infinita objective et secundum quid, eo quod respiciat Deum objectum infinitum. Hinc Apostolus Rom. 5. v. 13. *Non sicut delictum, ita et donum.* Et infra: *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia;* nimirum potentius fuit donum et passio Christi, quam peccatum Adami. Unde Clemens VI. in Extravag. *Unigenitus*, de poenit. et remiss. scribit, unicam sanguinis Christi guttam propter unionem hypostaticam toti mundo reconciliando satis esse potuisse.

Inst. 1. Deus reddidit Christo cumulatam præmiæ pro passione: nam Philipp. 2. v. 8. dicitur: *Humiliavit semetipsum... propter quod et Deus exaltavit illum;* ergo nihil superest, quod in thesauro Ecclesiæ recondatur.

R. N. *Cons.* Nec meritum Christi exhaustum fuit gloria corporis et exaltatione nominis, aut donis gratiæ et gloriæ in homines collatis, cum fuerit infinitum. Passio autem in quantum satisfactoria, ipsi, qui peccare non poterat, nihil profuit, sed tota hominibus reservabatur.

Inst. 2. Si Christi satisfactio est infinita, ergo superflue sunt Sanctorum satisfactiones.

R. N. *seq.* Licet Sanctorum satisfactiones non sint absolute necessariae, utiles tamen sunt ad satisfaciendum: nam Christi satisfactio habet se ut causa universalis ac præcipua, satisfactiones autem Sanctorum tanquam causæ particulares in virtute Christi ad effectum indulgentiarum quodammodo concurrunt.

262. *Obj. V.* Indignum Christo est, infinitis ejus satisfactionibus modicas Sanctorum satisfactiones adjici, quo Sancti etiam præter Christum vocari possent nostri redemptores.

R. N. *Assert.* Si non erat indignum majestate Verbi humanæ naturæ hypostaticæ uniri, cur indignum sit, satisfactionibus ipsius Sanctorum quoque satisfactiones adjici? atqui aliis etiam in causis divinæ majestati rationes et actiones humanas adjunctas fuisse legimus citra indignitatem. Exodi 14. v. 31. *Israelitæ crediderunt Domino et Moysi servo ejus.* 4. Reg. 19. v. 34. ait Deus: *Protegam urbem hanc, et salvabo eam propter me, et propter David servum meum.* Act. 13. v. 28. scribunt Apostoli: *Visum est Spiritui sancto et nobis.* 1. Cor. 3 v. 9. Paulus se cum Apollo, *Dei adjutores* appellat: et alios titulos et officia de se prædicat, quæ Deo et Christo propria videntur.

Quod si Christi precibus nihil indignum committunt Christiani pro aliis precando, neque satisfactionibus Christi fiet injuria, si quisque justus pro reatu proprio aut alieno satisfecerit: nimirum satisfactiones nostræ omne suum pretium ac vigorem ex Christi meritis et gratiâ nanciscuntur: ac si quæ sunt residuæ, tantum secundario et per accidens ad thesaurum Eccle-

siæ concurrunt, qui primario ac essentialiter ex Christi satisfactionibus constat. Unde etiam apparet, cur solus Christus proprie et absolute Redemptor nosler dici queat: hic enim solus nos sua morte liberavit a peccato, quo captivi tenebamur, et omnem vim merendi ac satisfaciendi præstat.

Inst. 1. Sancti receperunt jam superabundantem mercedem laborum suorum. Luc. 6. v. 38. *Mensuram bonam, et confertam et coagitatam, et superfluentem dabunt in sinum vestrum,* et Rom. 8. v. 18. *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam;* ergo.

R. N. *Cons.* Merita quidem Sanctorum superabundanti præmio compensantur: at satisfactiones, quæ non indigebant, in communi Ecclesiæ thesauro conduntur.

Inst. 2. Nihil Sancti fecerunt aut passi sunt boni, ad quod non tenebantur, secundum illud Luc. 17. v. 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus;* ergo nihil superest, quod aliis communicent. Nam et prudentes virgines, Matth. 25. v. 9. responderunt fatuis: *Ne forte non sufficiat nobis et vobis.*

R. N. *Cons.* Christus ibi de sola observatione præceptorum loquitur, qua nemo debet gloriari; Deum enim illa nihil juvat, Job. 22. v. 3. *Quid prodest Deo; si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?* Multa tamen fecerunt et pertulerunt Sancti, quæ præcepta non erant, quas satisfactiones pro reatibus propriis non necessarias Ecclesiæ thesauro reliquerunt. Virgines prudentes non loquuntur de satisfactione, sed de oleo gratiæ et caritatis habitualis, quod uti ad salutem cuilibet est necessarium, ita nemo in alterum potest effundere.

Inst. 3. Si etiam ex justorum satisfactionibus indulgentiæ conferunt remissionem poenæ; ergo ex eorumdem Sanctorum satisfactionibus, Missæ sacrificium et sacramenta dicentur talem remissionem præstare.

R. N. *seq.* Convent plane, ut sacrificium Missæ et sacramenta, ceu primaria christianæ Religionis fundamenta, ante ullius Sancti merita a Christo capite instituerentur, et ex illius solius influxu vim omnem et efficaciam participarent. At collatio indulgentiæ, cum non sit actio sacramentalis, sed exercitium ministerii ecclesiastici pendens a potestate clavium, mutue caritatis officia ad exhibendam satisfactionem non respuit.

Inst. 4. Pontifex sine expensione thesauri satisfactionum Christi et Sanctorum dispensat in votis; ergo etiam per potestatem a Christo sibi traditam potest proxime remittere poenas, quin thesaurum illum aperiat.

R. N. *Cons.* Justitia vindicativa non exigit pretium, quo votum tollatur, exigit vero pro expungendo reatu poenæ, quam nequit immediate solvere Pontifex; sicut nec culpam sine sacramento remittere.

ARTICULUS III.

CONDITIONES AD DANDAS ET LUCRANDAS INDULGENTIAS REQUISITÆ.

263. *Dico I.* Indulgentiæ debent a legitimo dispensatore, justis de causis, et aliquo signo externo concedi, alioqui nullæ erunt.

1°. Opus est legitimo dispensatore, cujusmodi sunt summus Pontifex, qui